

NPC
Network of Parliamentary Committees
on Economy, Finance and European
Integration of Western Balkans

CEA
Center for Economic Analyses

WESTMINSTER
FOUNDATION FOR
DEMOCRACY

REGIONALNA KONFERENCIJA O PARLAMENTARNOM NADZORU

NAD POLITIKAMA KONKURENCIJE, DRŽAVNE POMOĆI I PRIVLAČENJU STRANIH DIREKTNIH INVESTICIJA

KRATAK OPIS PARLAMENTARNOG NADZORA NAD POLITIKAMA
KONKURENCIJE, DRŽAVNE POMOĆI I PRIVLAČENJU STRANIH
DIREKTNIH INVESTICIJA U ZEMLJAMA ZAPADNOG BALKANA

Mart 2014

POLITIKA KONKURENCIJE

Politika konkurenčije koju sledi Evropska Komisija (European Commission - EC) ima neposredan uticaj na svakodnevni život građana Evropske Unije (European Union - EU). Sveobuhvatni cilj ove politike je da se očuva i razvije stanje efikasne konkurenčije na zajedničkom tržištu uticajem na strukturu tržišta i ponašanje tržišnih igrača.

Zahtev za privredna društva da konkurišu jedno drugom podstiče inovaciju, smanjuje proizvodne troškove, povećava ekonomsku efikasnost i posledično unapređuje konkurentnost evropske privrede. Stimulisana konkurenčijom, privredna društva nude proizvode i usluge koji su konkurentni u smislu cene i kvaliteta. Štaviše, veća konkurenčija omogućava potrošaču da bira iz većeg opsega proizvoda i usluga po manjim cenama.

Pravne tekovine Evropske Unije u vezi politike konkurenčije (acquis) obuhvataju i antimonopolsku i politike kontrole državne pomoći. To uključuje pravila i postupke za borbu protiv anti-konkurentnog ponašanja od strane privrednih društava (restriktivni sporazumi između preduzeća i zloupotreba dominantnog položaja), radi pažljivog ispitivanja spajanja između preduzeća i da se spreče vlade da dodeljuju džavnu pomoć koja iskrivljava konkurenčiju na unutrašnjem tržištu. Načelno, pravila konkurenčije su neposredno primenjiva u celoj EU i državama članicama.

Dva stuba politike konkurenčije Evropske Komisije

1

Pravila koja se odnose na preduzeća:

- anti-konkurenčijski spoazumi;
- zloupotrebe;
- kontrola spajanja i preuzimanja.

2

Pravila koja se odnose na države članice:

- državni monopoli
- trgovačkog karaktera;
- specijalna i ekskluzivna prava; kontrola državne pomoći.

Pravne tekovine Evropske Unije (*acquis*) su u poglavljju Politika konkurenčije u velikoj meri povezane sa obavezama prema Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju (SSP). Privremeni sporazum i zatim Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP), uključuju odredbe uporedive sa Pravnim tekovinama Evropske Unije o konkurenčiji, obuhvatajući anti-konkurenčijske sporazume, zloupotrebe dominantnih tržišnih položaja i državne pomoći.

Pregled nadležnog organa za antimonopolsku i kontrolu državne pomoći u zemljama Zapadnog Balkana

Zemlja	Nadležni organ za konkurenčiju	Nadležni organ za državnu pomoć
Albanija	Nadležni organ za konkurenčiju	Komisija za državnu pomoć
Bosna i Hercegovina	Konkurencijsko vijeće	Vijeće za državnu pomoć
Kosovo *	Nadležni organ za konkurenčiju	Komisija za državnu pomoć
Makedonija	Komisija za zaštitu konkurenčije	Komisija za zaštitu konkurenčije
Crna Gora	Agencija za zaštitu konkurenčije	Komisija za kontrolu državne pomoći
Srbija	Komisija za zaštitu konkurenčije	Komisija za kontrolu državne pomoći

* Ovaj naziv je bez povrede stava u vezi statusa, i u skladu je sa UNSCR 1244 i Savetodavnim mišljenjem ICJ-a o Deklaraciji nezavisnosti Kosova.

Zemlje Zapadnog Balkana: Pregled

ALBANIJA

Status: postignut je ograničeni napredak u oblasti konkurencije.
Uloga Parlamenta: Nadležni organ za zaštitu konkurencije je Nadležni organ za konkurenčiju Albanije. Članovi Komisije se postavljaju na osnovu većine glasova, u prisustvu više od polovine svih članova Parlamenta Albanije, na period od pet godina. Parlament postavlja Predsedavajućeg Komisije. Skupština odobrava godišnji budžet za finansiranje tog organa i taj budžet predstavlja zaseban član u Državnom budžetu. Organ za konkurenčiju je u obavezi da podnese godišnji izveštaj Parlamentu u roku od prva tri meseca naredne godine. Ovo je koristan alat za parlamentarni nadzor nad politikom konkurenčije.

BOSNA I HERCEGOVINA

Status: načinjen je izvestan napredak u oblasti konkurencije.
Uloga Parlamenta: Nadležni organ za zaštitu konkurencije je Konkurenčijsko vijeće (Competition Council - CC) osnovano na državnom nivou (nivou BiH). Konkurenčijsko vijeće je u obavezi da podnese godišnji izveštaj Vijeću ministara BiH. U skladu sa institucionalnom organizacijom nadležnog organa za zaštitu konkurenčije BiH, članovi Konkurenčijskog vijeća se postavljaju od strane izvršne vlasti vlade i Konkurenčijsko vijeće podnosi godišnji izveštaj Vijeću ministara BiH. Stoga nedostaju instrumenti za parlamentarni nadzor nad politikom konkurenčije.

KOSOVO *

Status: praktično sprovođenje politike konkurenčije je u ranoj fazi.

Uloga Parlamenta: Nadležni organ za zaštitu konkurenčije je Nadležni organ za konkurenčiju Kosova*. Statut ovog organa odobrava Skupština. Nadležni organ za zaštitu konkurenčije je u obavezi da podnese godišnji izveštaj o radu organa Skupštini, najkasnije do 31. marta naredne godine. Ovo je koristan alat za parlamentarni nadzor nad politikom konkurenčije.

MAKEDONIJA

Status: napredna priprema u oblasti politike konkurenčije.

Uloga Parlamenta: Nadležni organ za zaštitu konkurenčije je Komisija za zaštitu konkurenčije (Commission for Protection of Competition - CPC). Komisija za zaštitu konkurenčije je odgovorna za njen rad pred Skupštinom i barem do 31. marta Komisija za zaštitu konkurenčije podnosi godišnji izveštaj o svom radu. Ovo je jedan od načina za praćenje aktivnosti Komisije za zaštitu konkurenčije i za konkurenčiju i za državnu pomoć, i to je koristan alat za parlamentarni nadzor nad tim politikama. Članovi Komisije za zaštitu konkurenčije se postavljaju na predlog Parlamentarnog odbora za izbor i predlaganje kandidata, od strane Skupštine Makedonije.

---

*Ovaj naziv je bez povrede stava u vezi statusa, i u skladu je sa UNSCR 1244 i Savetodavnim mišljenjem ICJ-a o Deklaraciji nezavisnosti Kosova.

CRNA GORA

Status: priprema u oblasti politike konkurenčije je umereno napredovala.

Uloga Parlamenta: Nadležni organ za zaštitu konkurenčije je Agencija za zaštitu konkurenčije (Agency for Protection of Competition - APC). Agencija je u obavezi da objavi svoj izveštaj o aktivnosti za prethodnu godinu i godišnji finansijski izveštaj, uključujući izveštaj revizora na svom veb-sajtu. Agencija je odgovorna za svoj rad Vladi Crne Gore i njome upravlja Direktor postavljen od strane Vlade. U skladu sa institucionalnom organizacijom nadležnog organa za zaštitu konkurenčije Crne Gore, Direktora Agencije za zaštitu konkurenčije postavlja izvršna vlast vlade. Agencija za zaštitu konkurenčije je takođe odgovorna za svoje operacije Vladi. Stoga postoji nedostatak instrumenata za parlamentarni nadzor nad politikom konkurenčije.

SRBIJA

Status: priprema u oblasti politike konkurenčije je umereno napredovala.

Uloga Parlamenta: Nadležni organ za zaštitu konkurenčije je Komisija za zaštitu konkurenčije (Commission for Protection of Competition - CPC). Komisija za zaštitu konkurenčije je odgovorna za svoj rad Narodnoj skupštini, kojoj podnosi Godišnji izveštaj o svojim aktivnostima krajem februara tekuće godine za prethodnu godinu. Ovo je koristan alat za parlamentarni nadzor nad politikom konkurenčije.

DRŽAVNA POMOĆ

U skladu sa Ugovorom o funkcionisanju EU, državna pomoć je, u principu, nesaglasna sa zajedničkim tržištem. Evropska Komisija ima zadatak da kontroliše državnu pomoć. Mera državne pomoći ispunjava sledeće kriterijume:

(a) Prenos državnih sredstava: Pravila državne pomoći obuhvataju samo mere koje uključuju prenos državnih sredstava (uključujući nacionalne, regionalne ili lokalne organe, javne banke i fondacije, itd.);

(b) Ekonomsku prednost: Pomoć treba da predstavlja ekonomsku prednost koju preduzeće ne bi primilo u uobičajenom toku poslovanja;

(c) Selektivnost: Državna pomoć mora biti selektivna i tako uticati na ravnotežu izmedju određenih firmi i njihovih konkurenata i

(d) Uticaj na konkurenциju i trgovinu: Pomoć mora imati potencijalni uticaj na konkurenциju i trgovinu izmedju država članica. Dovoljno je ako se može prikazati da je korisnik uključen u neku ekonomsku aktivnost i da on posluje na tržištu na kome postoji trgovina izmedju država članica.

Mere pomoći koje zadovoljavaju sve gore potcrteane kriterijume su, u principu, nesaglasne sa zajedničkim tržištem. Međutim, princip nesaglasnosti se ne svodi na potpunu zabranu. U izvesnom broju slučajeva državna pomoć se može smatrati prihvatljivom (takozvani "izuzetci").

Pravne tekovine Evropske Unije za državnu pomoć su blisko povezani sa obavezama prema Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju (SSP: Stabilisation and Association Agreement - SAA). Privremeni sporazum, i zatim Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP), uključuju odredbe uporedive sa odredbama EU za državnu pomoć. Sporazum poziva da operativno nezavisni nadležni organi nadziru primenu pravila državne pomoći u zemljama Zapadnog Balkana.

Zemlje Zapadnog Balkana: Pregled

Albanija

Status: Načelno, pripreme za državnu pomoć su u ranoj fazi.

Uloga Parlamenta: Nadležni organ za nadgledanje i kontrolu državne pomoći je Komisija za državnu pomoć (State Aid Commission - SAC). Komisija za državnu pomoć je odgovorna za pripremu Godišnjeg izveštaja o državnoj pomoći i podnošenje istog Savetu ministara. U skladu sa institucionalnom postavkom nadležnog organa za kontrolu državne pomoći Albanije, članovi Komisije za državnu pomoć se postavljaju od strane izvršne vlasti vlade. Takođe Komisija za državnu pomoć podnosi Godišnji izveštaj o državnoj pomoći Savetu ministara. Stoga postoji nedostatak instrumenata za parlamentarni nadzor nad državnom pomoći.

BOSNA I HERCEGOVINA

Status: pripreme u oblasti državne pomoći ostaju u ranoj fazi.

Uloga Parlamenta: Nadležni organ za nadgledanje i kontrolu državne pomoći je Vijeće za državnu pomoć (State Aid Council - SAC). Vijeće za državnu pomoć je odgovorno za pripremu Godišnjeg izveštaja o državnoj pomoći. Do 30. juna svake godine, Vijeće za državnu pomoć podnosi Vijeću ministara BiH Godišnji izveštaj o državnoj pomoći za prethodnu godinu. U skladu sa institucionalnom postavkom nadležnog organa za nadgledanje i kontrolu državne pomoći Bosne i Hercegovine, članovi Vijeća za državnu pomoć se postavljaju od strane izvršne vlasti vlade. Takođe Vijeće za državnu pomoć podnosi Godišnji izveštaj o državnoj pomoći Vijeću ministara BiH. Stoga postoji nedostatak instumenata za parlamentarni nadzor nad državnom pomoći.

KOSOVO*

Status: porvanje politike državne pomoći je u vrlo ranoj fazi i ne postoji iskustvo u praktičnom sprovodjenju.

Uloga Parlamenta: Nadležni organ za nadgledanje i kontrolu državne pomoći je Komisija za državnu pomoć (State Aid Commission - SAC). Komisiju za državnu pomoć postavlja Vlada Kosova*, na osnovu predloga Ministra finansija. Komisija za državnu pomoć je podržana od strane Kancelarije za državnu pomoć (State Aid Office - SAO). Kancelarija o svom radu izveštava Komisiju za konkurenčiju Kosova*. Godišnji izveštaj o nadzoru nad praktičnim sprovodjenjem državnih pomoći je pripojen godišnjem izveštaju Komisije za konkurenčiju Kosova*. Komisija za konkurenčiju Kosova* je u obavezi da podnese godišnji izveštaj o radu tog organa Skupštini najkasnije do 31. marta naredne godine. Ovo je koristan alat za parlamentarni nadzor nad državnom pomoći.

MAKEDONIJA

Status: u oblasti državne pomoći, zemlja je na pravom putu sa pripremama za porvanje.

Uloga Parlamenta: Nadležni organ za nadgledanje i kontrolu državne pomoći je Komisija za zaštitu konkurenčije (Commission for Protection of Competition - CPC). Komisija za zaštitu konkurenčije je odgovorna za svoj rad pred Skupštinom i najkasnije do 31. marta Komisija za zaštitu konkurenčije podnosi godišnji izveštaj o svom radu. Ovo je jedan od načina nadgledanja aktivnosti Komisije za zaštitu konkurenčije i za konkurenčiju i za državnu pomoć i to je koristan alat za parlamentarni nadzor nad tim politikama.

---

*Ovaj naziv je bez povrede stava u vezi statusa, i u skladu je sa UNSCR 1244 i Svetodavnim mišljenjem ICJ-a o Deklaraciji nezavisnosti Kosova.

CRNA GORA

Status: priprema u oblasti državne pomoći je umereno napredovala.

Uloga Parlamenta: Nadležni organ za nadgledanje i kontrolu državne pomoći je Komisija za kontrolu državne pomoći (State Aid Control Commission - SACC). Komisija za kontrolu državne pomoći podnosi Godišnji izveštaj o dodeljenoj državnoj pomoći do 30. juna tekuće godine za prethodnu godinu Vladi i Parlamentu Crne Gore. Ovo je koristan alat za parlamentarni nadzor nad državnom pomoći.

SRBIJA

Status: načelno, poravnjanje u oblasti državne pomoći je umereno napredovalo.

Uloga Parlamenta: Nadležni organ za nadgledanje i kontrolu državne pomoći je Komisija za kontrolu državne pomoći (Commission for State Aid Control - CSAC). Komisija za kontrolu državne pomoći je uspostavljena od strane vlade i sastoji se od pet članova. Komisija za kontrolu državne pomoći podnosi vjadi godišnji izveštaj o državnoj pomoći dodeljenoj u Republici Srbiji. U skladu sa institucionalnom postavkom nadležnog organa za nadgledanje i kontrolu državne pomoći Srbije, članovi Komisije za kontrolu državne pomoći se postavljaju od strane izvršne vlasti vlade. Takođe, Komisija za kontrolu državne pomoći podnosi vjadi godišnji izveštaj o državnoj pomoći dodeljenoj u Republici Srbiji. Stoga postoji nedostatak instumenata za parlamentarni nadzor nad državnom pomoći.

STRANE DIREKTNE INVESTICIJE

U skladu sa Evropskom Komisijom EU, Strane direktne investicije (Foreign direct investment - FDI) se definišu kao prekogranična investicija načinjena od strane direktnog investitora u namensticanja trajnog udela u nekom preduzeću koje je rezidentno u drugoj zemlji (preduzeće sa direktnim ulaganjem - direct investment enterprise). Medjunarodno ulaganje je klasifikovano kao strana direktna investicija kada neki investitor poseduje 10% ili više običnih akcija ili prava glasa u nekom registrovanom ili pravno neregistrovanom preduzeću u inostranstvu.

Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj (Organization of Economic Cooperation and Development - OECD) definiše strane direktne investicije kao prekogranično ulaganje od strane nekog rezidentnog lica u jednu privredu, u cilju sticanja trajnog udela u nekom preduzeću koje je rezidentno u drugoj privredi. Trajni ideo upućuje na postojanje dugoročnog odnosa izmedju direktnog investitora i preduzeća i značajan stepen uticaja od strane direktnog investitora na rukovodstvo preduzeća. Vlasništvo nad barem 10% glasačke moći, što predstavlja uticaj investitora, je osnovni upotrebljeni kriterijum.

Svetska banka slično definiše strane direktne investicije kao prilive investicije radi sticanja trajnog udela u rukovodstvu (10 procenata ili više akcija sa pravom glasa) u nekom preduzeću koje radi u nekoj privredi drugačijoj od one u kojoj je investitor. (To je zbir akcijskog kapitala, reinvestiranja zarada, drugog dugoročnog kapitala i kratkoročnog kapitala kako je prikazano u platnom bilansu.)

DRŽAVNA POMOĆ

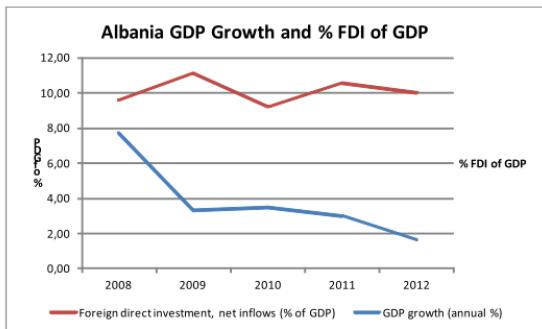
U skladu sa Evropskom Komisijom EU državna pomoć je definisana kao prednost u bilo kom obliku, kakvom god, dodeljena na nekoj selektivnoj osnovi preduzećima od strane nacionalnih javnih organa. Da bi bila državna pomoć, neka mera treba da ima ove karakteristike: postojala je neka intervencija od strane države ili putem državnih sredstava koja se može pojaviti u nizu oblika (odnosno, bespovratne pomoći, kamatne i poreske olakšice, garancije, vladini udeli u celokupnom ili delu privrednog duštva, ili isporuka robe i usluga pod prioritetnim uslovima, itd.); ta intervencija daje primaocu prednost na nekoj selektivnoj osnovi, na primer specifičnim privrednim društvima ili industrijskim sektorima, ili privrednim društvima lociranim u specifičnim regionima; konkurenca jesti ili može biti narušena; ta intervencija će verovatno uticati na trgovinu izmedju država članica. Stoga, subvencije dodeljene pojedincima ili opšte mere otvorene za sva preduzeća nisu obuhvaćene ovom zabranom i ne čine državnu pomoć (primeri uključuju opšte mere oporezivanja ili zakonodavstvo za zapošljavanje)

Zemlje Zapadnog Balkana: Pregled

ALBANIJA

Albanija	2008	2009	2010
Stanovništvo (Ukupno)	3.156.608	3.151.185	3.150.143
BNP (tekući US\$)	12.968.652.891	12.118.580.597	11.858.166.295
BNP rast (godišnji %)	7,70	3,30	3,50
Strane direktnе investicije, neto prilivi (% BNP-a)	9,57	11,08	9,19
Strane direktnе investicije, neto prilivi [BoP, tekući US\$]	1.240.972.849	1.343.091.150	1.089.416.366
Albanija	2011	2012	
Stanovništvo (Ukupno)	3.153.883	3.162.083	
BNP (tekući US\$)	12.959.563.902	12.648.095.824	
BNP rast (godišnji %)	3,00	1,60	
Strane direktnе investicije, neto prilivi (% BNP-a)	10,56	10,00	
Strane direktnе investicije, neto prilivi [BoP, tekući US\$]	1.368.298.748	1.265.256.715	

Izvor: <http://data.worldbank.org>.

Izvor: <http://data.worldbank.org>.

Albanija ne daje specifičan podsticaj stranim investitorima, već pre najnovijim promenama zakona za strane investitore postupa jednako sa domaćim i stranim investitorima. Specifične mere podsticanja:

- Porez na dobit preduzeća od 10 %;
- Oporezivanje fizičkih lica, progresivno do 10%;
- PDV od 20% (izuzev za medicinsku negu i lekove od 10%);
- Podsticaj za nova kapitalna ulaganja dozvoljavanjem odlaganja plaćanja PDV-a do 12 meseci (ili više ako su ulaganja duža, pod specifičnim pravilima uspostavljenim od strane Ministarstva finansija);
- Zakon o stranim investitorima predviđa sledeće podsticaje:
  - Jednak postupak prema stranim i domaćim investitorima;
  - Zaštita stranih ulaganja od neposredne ili posredne eksproprijacije ili mera nacionalizacije, izuzev za specijalne slučajeve definisane zakonom u interesu javne upotrebe;
  - Pravo stranih investitora da isele sva sredstva i doprinose;
  - Sudska zaštita stranih investitora u odnosu na zakonska prava povezana sa njihovim ulaganjima.
  - Pozitivna diskriminacija prema stranim investitorima, vlada putem Odluke Saveta ministara predviđa zamenu stranog investitora u nekom gradjanskom sporu sa trećim privatnim

strankama;

- Dozvoljava se stranim investicionim preduzećima da poseduju zemljište.

-Oslobodjenje od carinskih dažbina - za emigrante koji se vraćaju (lica koja su živela u drugoj zemlji za neki period ne kraći od 12 meseci kontinuirano i vraćaju se u Albaniju).

-Fond za konkurentnost (Competitiveness Fund - AIDA) – sredstva malih i srednjih preduzeća na osnovu isplate troškova aktivnosti na promovisanju izvoza, 50% troškova, do 1 miliona LEK;

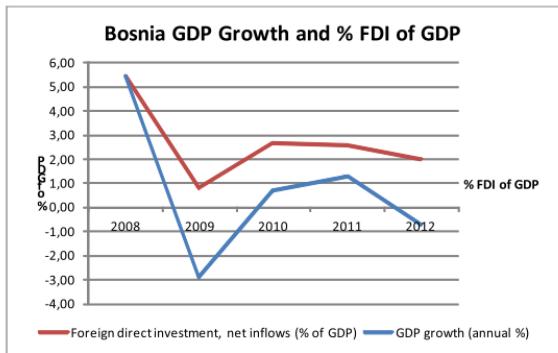
-Inovacijski fond (Innovation Fund - AIDA) – sredstva malih i srednjih peduzeća za stručnjake koji će izvršiti reviziju njihovih potreba za inovacijom i tehnologijom, na osnovu isplate sredstava do 400 hiljada LEK-a.

Organ za konkurenčiju i kontrolu državne pomoći dostavlja izveštaje Parlamentu na godišnjoj osnovi, u skladu sa pravnim tekovinama EU.

BOSNA I HERCEGOVINA

Bosna	2008	2009	2010
Stanovništvo (Ukupno)	3.861.201	3.853.446	3.845.929
BNP (tekući US\$)	18.543.289.395	17.082.889.410	16.775.469.778
BNP rast (godišnji %)	5,42	-2,91	0,70
Strane direktnе investicije, neto prilivi (% BNP-a)	5,42	0,81	2,65
Strane direktnе investicije, neto prilivi (BoP, tekući US\$)	1.004.852.660	138.511.020	443.840.207
Bosna	2011	2012	
Stanovništvo (Ukupno)	3.839.322	3.833.916	
BNP (tekući US\$)	18.252.421.795	17.465.958.606	
BNP rast (godišnji %)	1,30	-0,70	
Strane direktnе investicije, neto prilivi (% BNP-a)	2,57	2,00	
Strane direktnе investicije, neto prilivi (BoP, tekući US\$)	468.733.719	349.607.723	

Izvor: <http://data.worldbank.org>.

Izvor: <http://data.worldbank.org>.

Mere i politike za privlačenje i davanje podrške stranim investitorima u BiH su sledeće:

- Jednak postupak prema domaćim i stranim investitorima;
- Strani investitori imaju pravo da prenesu u inostranstvo prihod od ulaganja u BiH;
- Strani investitori mogu posedovati nekretnine u BiH;
- Fond za podršku stranim investitorima je osnovan 2007. godine od strane Vijeća ministara, i pruža finansijski podsticaj investitorima (zbog budžetskih ograničenja nema distribuiranih sredstava);
- Carinske beneficije za opremu uvezenu od strane investitora kao deo akcijskog kapitala izuzete su od plaćanja carinskih dažbina (izuzev putničkih vozila, "slot" i kockarske mašine);
- Zone slobodne trgovine pružaju izuzeće od PDV-a za robu uvezenu u slobodne zone i nema uvozne carine za opremu za proizvodnju u slobodnoj zoni.

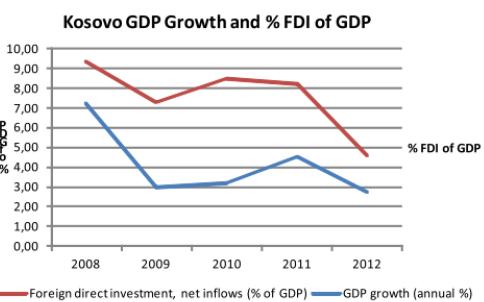
Konkurencijsko vijeće Bosne i Hercegovine je nezavisno telo sa isključivim ovlašćenjem da izvršava zakon o konkurenциji i odlučuje od slučaja do slučaja. Konkurencijsko vijeće izveštava na godišnjem

osnovu Vijeće ministara BiH. Vijeće za državnu pomoć je skoro osnovano i još uvek nije operativno. Parlament ratificuje Zakon o državnoj pomoći i osnivanje Vijeća.

KOSOVO*

Kosovo*	2008	2009	2010
Stanovništvo (Ukupno)	1.747.383	1.761.474	1.775.680
BNP (tekući US\$)	5.771.473.142	5.634.824.257	5.750.799.437
BNP rast (godišnji %)	7,20	3,00	3,20
Strane direktnе investicije, neto prilivi (% BNP-a)	9,30	7,24	8,46
Strane direktnе investicije, neto prilivi (BoP, tekući US\$)	536.790.832	408.068.783	486.596.952
Kosovo*	2011	2012	
Stanovništvo (Ukupno)	1.790.957	1.806.366	
BNP (tekući US\$)	6.636.703.418	6.445.201.981	
BNP rast (godišnji %)	4,50	2,70	
Strane direktnе investicije, neto prilivi (% BNP-a)	8,23	4,55	
Strane direktnе investicije, neto prilivi (BoP, tekući US\$)	546.217.229	293.195.750	

Izvor: <http://data.worldbank.org>.

Izvor: <http://data.worldbank.org>.

Praktično sprovodjenje Zakona za zaštitu konkurenčije i njegovo nadgledanje vodi Komisija/organ za konkurenčiju Kosova*. Na Kosovu* još uvek nije na snazi Zakon o kontroli državne pomoći. Istovremeno još uvek ne postoji jedinstveni program subvencija na nacionalnoj osnovi. Mere za investicije su jednakomerodavne za strane kao i za domaće investitore:

- Porez na dobit preduzeća - poreski obveznici sa prihodom ispod EUR 50.000 mogu odabrati da budu oporezovani bilo na osnovu stvarnog dohotka sa 10% ili na nekoj indikativnoj poreskoj osnovi.
- Poreski obveznici sa prihodom ispod EUR 50.000 moraju platiti: 3 procenata svakog kvartalnog bruto dohotka od trgovine, prevoza, poljoprivrednih ili sličnih poslova, ali ne manje od EUR 37,50 po kvartalu; 5 procenata godišnjeg prihoda privrednog društva koji se izvodi iz pružanja usluga, strukovnih, aktivnosti

---

*Ovaj naziv je bez povrede stava u vezi statusa, i u skladu je sa UNSCR 1244 i Svetodavnim mišljenjem ICJ-a o Deklaraciji nezavisnosti Kosova

zabave i sličnih aktivnosti, ali ne manje od EUR 37,50 po kvartalu; 10 procenata neto prihoda od zakupa za kvartal, smanjeno za bilo koji iznos zadržan tokom tog kvartala;

- Gubici se mogu prenosi 7 godina;
- Strani porezi na ukupan prihod od poreskog kredita plaćeni u inostranstvu od strane rezidenata, su u korist do maksimalnog iznosa poreza plativog na Kosovu*;
- Stopa poreza na lični dohodak zavisi od godišnje vrednosti koja je progresivna i zadržana od strane poslodavaca (od 0 do 10%);
- Odredjene robe su izuzete od carinskih dažbina;
- Mogući podsticaji na lokalnom nivou u lokalnoj privrednoj zoni – specijalne ekonomske zone koje nisu slobodne ekonomske zone.

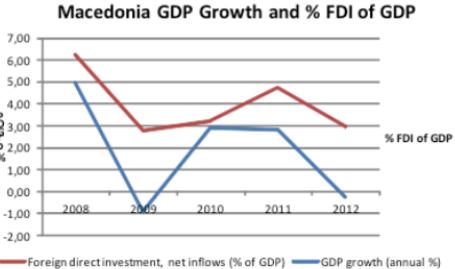
Kosovska agencija za konkurenčiju se sastoji od pet članova, Predsednika komisije i četiri komesara koje postavlja Parlament Republike Kosovo*. Agencija unapred izveštava Parlament o aktivnostima putem pripreme izveštaja na godišnjoj osnovi.

MAKEDONIJA

Makedonija	2008	2009	2010
Stanovništvo (Ukupno)	2.098.769	2.100.558	2.102.216
BNP (tekući US\$)	9.834.038.367	9.313.573.965	9.338.665.631
BNP rast (godišnji %)	4,95	-0,92	2,89
Strane direktnе investicije, neto prilivi (% BNP-a)	6,22	2,79	3,22
Strane direktnе investicije, neto prilivi [BoP, tekući US\$]	611.688.379	259.530.322	300.734.841
Makedonija	2011	2012	
Stanovništvo (Ukupno)	2.103.890	2.105.575	
BNP (tekući US\$)	10.439.099.881	9.612.518.136	
BNP rast (godišnji %)	2,84	-0,27	
Strane direktnе investicije, neto prilivi (% BNP-a)	4,74	2,94	
Strane direktnе investicije, neto prilivi [BoP, tekući US\$]	495.096.925	282.676.632	

Izvor: <http://data.worldbank.org>.

Praktično sprovodenje, nadgledanje Zakona o zaštiti konkurenčije i Zakona o kontroli državne pomoći i kontrola državne pomoći u Republici Makedoniji se sprovode od strane Komisije za zaštitu konkurenčije. Glavne politike i mere za privlačenje stranih direktnih investicija u Makedoniji su:

Izvor: <http://data.worldbank.org>.

- Paušalna poreska stopa od 10%;
- Poreska olakšica – nema poreza na dobit za reinvestirane neto zarade pre oporezivanja;
- Ulaganja u „TIDZ“ ponudu šeme državne pomoći kao regionalne državne pomoći:
  - Izuzeće od poreza na lični dohodak i poreza na dobit preduzeća za prvih 10 godina;
  - Izuzeće od plaćanja poreza na dodatu vrednost i carinskih dažbina za robu, sirovine, opremu i mašine do 500 hiljada EUR dodeljeno kao podsticaj ka troškovima izgradnje, u zavisnosti od vrednosti investicije i broja službenika;
  - Arenda od 99 godina;
  - Besplatan priključak na prirodni gas, vodu, struju;
  - Izuzeće od plaćanja komunalnih taksi lokalnoj opštini i honorara za dozvole za gradjevinsko zemljište i zeleni carinski kanal za robu.

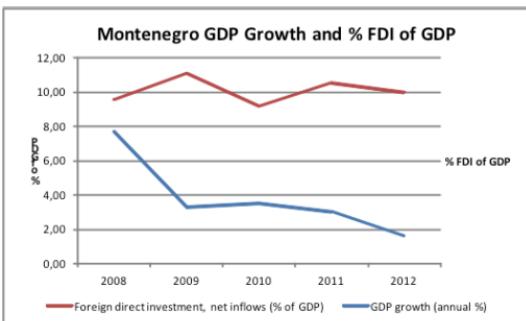
Komisija za zaštitu konkurenkcije je nezavisno državno telo i telo sa statusom pravnog lica, nezavisno u svom radu i procesu odlučivanja. Komisija se sastoji od Predsednika i četiri člana koji su postavljeni i otpuštaju se u petogodišnjem periodu od strane Parlamenta

Republike Makedonije, sa pravom ponovnog postavljenja. Komisija za zaštitu konkurenčije je u obavezi da pripremi i podnese godišnji izveštaj Parlamentu koji obuhvata detaljne informacije o aktivnostima prema Zakonu za zaštitu konkurenčije i Zakonu o kontroli državne pomoći. U slučaju primanja državne pomoći, u ime Vlade Makedonije, Agencija za strana ulaganja i unapredjenje izvoza Republike Makedonije potpisuje sporazum sa investitorom.

CRNA GORA

Crna Gora	2008	2009	2010
Stanovništvo (Ukupno)	618.649	619.408	620.078
BNP (tekući US\$)	4.519.731.947	4.157.852.772	4.114.780.574
BNP rast (godišnji %)	6,90	-5,70	2,50
Strane direktnе investicije, neto prilivi (% BNP-a)	21,57	37,26	18,43
Strane direktnе investicije, neto prilivi (BoP, tekući US\$)	975.105.642	1.549.312.935	758.407.500
Crna Gora	2011	2012	
Stanovništvo (Ukupno)	620.644	621.081	
BNP (tekući US\$)	4.501.811.520	4.373.170.812	
BNP rast (godišnji %)	3,23	-0,55	
Strane direktnе investicije, neto prilivi (% BNP-a)	12,36	14,14	
Strane direktnе investicije, neto prilivi (BoP, tekući US\$)	556.257.883	618.367.296	

Izvor: <http://data.worldbank.org>.

Izvor: <http://data.worldbank.org>.

Mere politike za privlačenje stranih ulaganja u Crnu Goru su predviđene u "MIPA" Strategiji za privlačenje stranih investicija, odobrenoj od strane Vlade Crne Gore. Praktično sprovodenje Zakona za zaštitu konkurenčije i njegovo nadgledanje se sprovodi od strane Agencije za zaštitu konkurenčije. Specifične mere za investitore su:

- 100% olakšica za porez na dobit i olakšica za porez na lični dohodak - za novo-osnovana privredna društva (ili poslovne jedinice) u ekonomski nerazvijenim opština za proizvodne aktivnosti. Poreske olakšice nisu merodavne za primarnu poljoprivredni proizvodnju, prevoz i brodogradnju, ribarstvo i čelik.
- Subvencionisanje kategorija nezaposlenih – perceptivno izuzeće ličnog osiguranja i pogodnosti za definisane kategorije nezaposlenih određenog uzrasta, dugoročno nezaposlenih, poslovnih zona, itd.
- Lokalne poreske olakšice na opštinskoj osnovi kao što je smanjenje: opštinskog i drugog poreza, subvencionisani zakup /cena za poslovne zone, porez na imovinu, aranžmani javno-privatnog partnerstva, infrastrukturni projekti, itd.
- Podsticaji Slobodne zone Luka Bar:
  - korišćenje zemljišta i objekata pod dugoročnim zakupom prema utvrđenim uslovima;

- carina, carinske dažbine i PDV su izuzeti za robu koja ulazi u Zonu;
- roba se može privremeno izneti iz Zone;
- za robu iz Zone se plaća carina i carinske dažbine samo za stranu komponentu u robi;
- izuzeće od poreza na dobit;
- slobodan prenos profita i depozita.

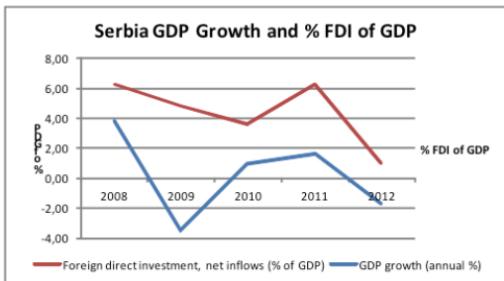
Sem mera subvencionisanja stranog ulaganja, mere državne pomoći su osmišljene u sledećim oblicima: (1) Horizontalna pomoć – usmerena na restrukturaciju i poboljšanje postojećih privrednih društava; (2) Vertikalna pomoć – podrška regionalnom razvoju putem Fonda za razvoj ulaganja (podrška malim i srednjim preduzećima, infrastruktura za opštine, itd.) i Agencije za zapošljavanje (olakšice za pomoći nezaposlenima -benefit relief).

U skladu sa Zakonom o stranim investicijama podsticanje i promovisanje stranih ulaganja koja doprinose ekonomskom razvoju Crne Gore se sprovodi na osnovu Strategije za promovisanje stranih ulaganja usvojene od strane Vlade Crne Gore, dok promociju obavlja crnogorska Agencija za promovisanje stranih ulaganja. Agencija za zaštitu konkurenčije Crne Gore i Komisija za kontrolu državne pomoći je odgovorna pred vladom i u obavezi je da podnese njihov godišnji izveštaj o radu Vladi i Parlamentu Crne Gore.

SRBIJA

Srbija	2008	2009	2010
Stanovništvo (Ukupno)	618.649	619.408	620.078
BNP (tekući US\$)	4.519.731.947	4.157.852.772	4.114.780.574
BNP rast (godišnji %)	6,90	-5,70	2,50
Strane direktnе investicije, neto prilivi (% BNP-a)	21,57	37,26	18,43
Strane direktnе investicije, neto prilivi (BoP, tekući US\$)	975.105.642	1.549.312.935	758.407.500
Srbija	2011	2012	
Stanovništvo (Ukupno)	620.644	621.081	
BNP (tekući US\$)	4.501.811.520	4.373.170.812	
BNP rast (godišnji %)	3,23	-0,55	
Strane direktnе investicije, neto prilivi (% BNP-a)	12,36	14,14	
Strane direktnе investicije, neto prilivi (BoP, tekući US\$)	556.257.883	618.367.296	

Izvor: <http://data.worldbank.org>.

Izvor: <http://data.worldbank.org>.

Praktično sprovodjenje i nadgledanje Zakona o zaštiti konkurenčije sprovodi Komisija za zaštitu konkurenčije, a praktično sprovodjenje Zakona o državnoj pomoći i kontrolu državne pomoći u Srbiji sprovodi Komisija za kontrolu državne pomoći unutar Ministarstva finansija R. Srbije, koja se sastoji od predstavnika ministarstava finansija, privrede, infrastrukture, zaštite životne sredine i Komisije za zaštitu konkurenčije.

Specifične mere podrške ulaganju u Srbiji su:

- Državne bespovratne pomoći za "Greenfield" i "Brownfield" ulaganja - (važi za sve sektore izuzev primarne poljoprivrede, ugostiteljstva, maloprodaje i proizvodnje sintetičkih vlakana i uglja) u obliku bespovratnih državnih sredstava između 4 i 10 hiljada EUR po novo-kreiranom radnom mestu u roku od tri godine od dana potpisivanja ugovora o dodeli sredstava.

- Državne bespovratne pomoći za velike investitore:

- ulaganja iznad €200 miliona, i 1.000 novih poslova u roku od 10 godina, do 17% ukupne vrednosti ulaganja;
- ulaganja iznad €100 miliona i minimum 300 novih poslova u vremenskom roku manjem od 10 godina, do 17% vrednosti ulaganja;

- ulaganja izmedju €50 i €100 miliona, i minimum 300 novih poslova u vremenskom roku manjem od 10 godina, do 20% ulaganja.
- Srednja ulaganja iznad €30 miliona i barem 150 novih poslova u roku od 10 godina do 17% ukupnog ulaganja;
- Finansijska ulaganja u zavisnosti od sektora, nivoa teritorijalnog razvoja, veličine ulaganja i minimuma kreiranih poslova na neodredjeno vreme, u opsegu od 4 do 20 hiljada EUR po novo-kreiranom poslu.
- Bespovratna pomoć Nacionalne službe za zapošljavanje - za zapošljavanje, pripravnike i prekvalifikaciju, sredstva su na raspolaganju po službeniku/pripravniku;
- Period oslobođanja od plaćanja poreza na dobit preduzeća – izuzeće za period od 10 godina za velika privredna društva, ako su ulaganja u osnovna sredstva iznad €9 miliona i zapošljavaju barem 100 dopunskih službenika tokom celog perioda ulaganja i za ulaganja u nerazvijene regije izuzete od poreza na dobit preduzeća na 5 godina, pod određenim uslovima.
- Poreski kredit na porez na dobit preduzeća – plativi porez je smanjen za 20% (ili 40% za mala preduzeća) od iznosa uloženog u osnovna sredstva za poreski period, koji međutim ne prevaziđa 33% (ili 70% za mala preduzeća) od ukupne poreske obaveze za neku pojedinačnu godinu. Ako se ne iskoristi može se preneti na do 10 godina.
- Prenos gubitaka u sledeću godinu – do pet godina;
- Izuzeci od poreza na dohodak građana i naplate socijalnog osiguranja – na 3 ili 2 godine u zavisnosti od određenih kategorija radnika;
- Odbitci od godišnjeg poreza na dohodak za građane koji nisu građani Srbije, gde stopa zavisi od dohotka u poređenju sa prosečnom zaradom u Srbiji, a oporezovanje počinje ako je to trostruka prosečna srpska zarada, za 10% i procenat se

uvećava kako se iznos uvećava;

- Pogodnosti slobodne ekonomski zone:

- Izuzeci od poreza na dodatu vrednost za prihod stvoren trgovačkim aktivnostima unutar tekućih šest Slobodnih zona: Subotica, Novi Sad, Zrenjanin, Sabac, Kragujevac i Pirot.
- Bescarinski uvozi: sirovine i poluproizvodi za proizvodnju za izvoz u slobodnim ekonomskim zonama ili odobreni od strane carine za odlaznu doradnu proizvodnju i za uvezenu opremu i mašine koje su deo kapitala privrednog društva stranog investitora u Srbiji.
- Veličina dopunskih lokalnih podsticaja je u zavisnosti od lokacije: izuzeci ili odbitci od naknade za zakup gradjevinskog zemljišta, plaćanja u ratama, uz prethodnu saglasnost Vlade Srbije; oslobođenje od takse za uredjenje gradjevinskog zemljišta; itd.

Komisija za zaštitu konkurenциje je nezavisna državna organizacija koja je odgovorna pred Parlamentom i u obavezi je da pripremi i podnese godišnji izveštaj Parlamentu koji obuhvata detaljne informacije o aktivnostima prema Zakonu o zaštiti konkurenциje. Stimulativni zakoni su izglasani od strane Parlamenta, dok su tačni iznosi doneti usvajanjem različitih pravilnika i drugih propisa.

Praktične smernice za poboljšanje parlamentarnog nadzora

A. Politika konkurenциje i državna pomoć u zemljama Zapadnog Balkana

NU skladu sa obavljenom procenom tekućeg stanja na nivou zakonodavnog poravnjanja i uspostavljenih institucija,

ostaju glavni izazovi za parlamentarni nadzor nad politikom konkurenčije i državnom pomoći u zemljama Zapadnog Balkana.

- Jedan od glavnih izazova za postizanje poravnanja za poglavlje politike konkurenčije je nužnost razvoja i jačanja kapaciteta za sprovodjenje nadležnih tela za zaštitu konkurenčije i za nadgledanje i kontrolu državne pomoći;
- Potpuno poravnanje u ovom poglavlju zahteva fundamentalnu promenu poslovne kulture;
- U pogledu politike državne pomoći važno je shvatiti da državna pomoć nije besplatna. Niti je to rešenje koje može odmah rešiti probleme. Poreski obveznici na kraju moraju da finansiraju državnu pomoć i postoje troškovi mogućnosti za istu. Davanje pomoći preduzećima znači oduzimanje finansiranja od drugih oblasti politike. Državni resursi su ograničeni i potrebni su za mnoge suštinske svrhe, kao što je obrazovni sistem, zdravstveni sistem, nacionalna bezbednost, socijalna zaštita i druge. Stoga je nužno za zemlje da transparentno načine svoje izbore i da odrede prioritete akcija;
- Postoji potreba za jačanjem instrumenata za parlamentarni nadzor nad politikom konkurenčije i državnom pomoći.

Predložena poboljšanja:

- Obaveza podnošenja godišnjeg izveštaja od strane nadležnog organa Skupštini predstavlja koristan alat za parlamentarni nadzor nad politikom konkurenčije i politikom državne pomoći. Stoga u zemljama gde ne postoji takav uspostavljen instrument, bilo bi korisno uspostaviti ga.
- Ulogu Parlamenta u kontroli državne pomoći treba ojačati aktivnostima izgradnje kapaciteta za poslanike, kao i za parlamentarno osoblje; i
- Jedan od instrumenata za parlamentarni nadzor

politike državne pomoći su diskusije i nadgledanje putem Parlamentarnih odbora za budžet i finansije. Stoga treba podići svest medju poslanicima i parlamentarnim osobljem o elementima državne pomoći i pravilima državne pomoći.

B. Strane direktnе investicije i državna pomoć u zemljama Zapadnog Balkana

Uz date informacije iz ovog pribora i obavljene procene možemo predložiti sledeće praktične smernice za poboljšanje parlamentarnog kontrolnog pregleda nad politikom državne pomoći, konkurentnošću i privlačenjem stranih direktnih investicija u zemljama Zapadnog Balkana:

- Diskusija o stranim direktnim investicijama i domaćoj konkurenciji u globalnom svetu se još uvek smatra temom koja treba da se obradi, isključivo od strane izvršne vlasti.
- Parlamenti Zapadnog Balkana se više fokusiraju na godišnje izveštaje od institucija na retrogradan način i ograničeni su u nadgledanju procesa državne pomoći i privlačenja stranih direktnih investicija.
- Izveštaji se fokusiraju više na ulazne i izlazne mere bez traženja informacija od izvršne vlasti vezano za ishode i učinak državne pomoći i politika za privlačenje stranih direktnih investicija.
- Ne postoji de-facto pravilna analiza rentabilnosti, tako da bi se moglo bolje razumeti zašto je svaka od politika mera državne pomoći i za privlačenje stranih direktnih investicija predložena od strane izvršne vlasti.
- Ne postoji ni debata ni pravilne politike "sledeće generacije" predložene od strane izvršne vlasti, o tome kako integrисati strane direktnе investicije u nacionalne privrede i kako uključiti domaća privredna društva u lanac nabavke.

Predložena poboljšanja:

- Parlamenti treba da se rano uključe u proces projektovanja državne pomoći i privlačenja stranih direktnih investicija od strane izvršne vlasti. Parlament je pravo mesto za razmatranje svih aspekata državne pomoći i privlačenje stranih direktnih investicija, pre nego što to stvarno obavi izvršna vlast.
- Unutar godišnjih izveštaja nadležnih institucija vezano za državnu pomoć i privlačenje stranih direktnih investicija, tu takođe treba izvestiti o analizama efikasnosti i efektivnosti stranih direktnih investicija;
- Parlamenti treba da zamole izvršnu vlast da pripremi pravilnu ex-ante analizu rentabilnosti svake od predloženih politika državne pomoći i stranih direktnih investicija.

Politike privlačenja stranih direktnih investicija i državne pomoći su vrlo specifičan deo javnih finansija koji zaslužuje efikasnu i efektivnu kontrolu od strane parlamenta, inače će završiti u ministarstvima, koja daju diskrecione koncesije stranim direktnim investicijama na način koji oni smatraju podesnim, umesto vodjenja socio-ekonomске politike za bolji učinak nacionalne privrede.

BELEŠKE

